

Kálózi Aranka

AZ IGEVONZAI FOK HASZNÁLATA

**Teszt magyar anyanyelvű
adatközlőkkel**

Dolgozatomban a 11—12 éves tanulók körében végzett felmérésnek az eredményeit ismertetem, amelynek az volt a célja, hogy választ kapjunk az egymással kapcsolatban álló nyelvek közötti interferencia és transzfer néhány sajátos kérdéseire, és a kapott eredményeket összehasonlítsuk a szerbhorvát-magyar kontrasztív nyelvtan 5. számában feldolgozott B teszt eredményeivel.*

A felmérést a József Attila Általános Nevelési és Oktatási Iskola főleg munkáscsaládból származó tanulóinak a körében végeztem, akik jól beszélik mindkét nyelvet.

Egy előzetes kérdőív alapján megállapítható, hogy a kérdezettek 87%-a otthon a család minden tagjával magyarul beszél, 83%-a nézi a TV magyar nyelvű adását, 100%-a nézi a TV szerbhorvát nyelvű adását, 72%-a hallgatja a rádió magyar nyelvű adását és 88%-a hallgatja a rádió szerbhorvát nyelvű adását.

Hogy az összehasonlítást elvégezhessem, a megkérdezetteket a szerbhorvát—magyar kontrasztív nyelvtan 5. számában megjelent B teszt A és B csoportjához hasonlóan A₁ és B₁ csoportra osztottam: A₁ — azok a tanulók, akik ötéves koruk előtt váltak kétnyelvűekké, és magyar tannyelvű tagozatra járnak; B₁ — azok a tanulók, akik ötéves koruk után tanulták meg a szerbhorvát nyelvet, és magyar tannyelvű tagozatra járnak.

A feladatlapokat kitöltő tanulók száma: az A₁ csoportból 30 tanuló, a B₁ csoportból 29 tanuló.

Dolgozatomban felhasználtam a Szerbhorvát—magyar kontrasztív nyelvtan 5. számában megjelent B teszt anyagát és a feladatok csoportosítását, de csak a magyar példamondatokat.

A felmérés eredményeit összehasonlíthatjuk a Szerbhorvát—magyar kontrasztív nyelvtan 5. számában feldolgozott B teszt A és B csoportjának százalékarányával és megállapíthatjuk, milyen százalékarányban döntöttek az egyes csoportok az adott feladatok variánsai mellett:

* A teszt példamondatait lásd Silling István ugyanebben a számban megjelent munkájában.

1.1.

(a)		(b)	
A csoport	2,97 ⁰ / ₀	A csoport	97,03 ⁰ / ₀
A ₁ csoport	16,67 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	80,00 ⁰ / ₀
B csoport	7,69 ⁰ / ₀	B csoport	90,38 ⁰ / ₀
B ₁ csoport	20,69 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	82,76 ⁰ / ₀

1.2.

(a)		(b)	
A csoport	84,16 ⁰ / ₀	A csoport	25,74 ⁰ / ₀
A ₁ csoport	70,00 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	36,67 ⁰ / ₀
B csoport	94,23 ⁰ / ₀	B csoport	23,08 ⁰ / ₀
B ₁ csoport	75,86 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	24,14 ⁰ / ₀

1.3.

(a)		(b)		(c)	
A csoport	2,97 ⁰ / ₀	A csoport	67,33 ⁰ / ₀	A csoport	44,55 ⁰ / ₀
A ₁ csoport	10,00 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	59,61 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	56,67 ⁰ / ₀
B csoport	0,00 ⁰ / ₀	B csoport	55,55 ⁰ / ₀	B csoport	42,31 ⁰ / ₀
B ₁ csoport	13,79 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	55,17 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	48,28 ⁰ / ₀

2.1.

(a)		(b)	
A csoport	99,01 ⁰ / ₀	A csoport	0,99 ⁰ / ₀
A ₁ csoport	96,67 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	3,33 ⁰ / ₀
B csoport	98,08 ⁰ / ₀	B csoport	3,85 ⁰ / ₀
B ₁ csoport	89,66 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	6,90 ⁰ / ₀

2.2.

(a)		(b)	
A csoport	58,41 ⁰ / ₀	A csoport	41,58 ⁰ / ₀
A ₁ csoport	63,33 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	53,33 ⁰ / ₀
B csoport	65,38 ⁰ / ₀	B csoport	34,61 ⁰ / ₀
B ₁ csoport	48,20 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	37,93 ⁰ / ₀

2.3.

(a)		(b)		(c)	
A csoport	8,91 ⁰ / ₀	A csoport	30,69 ⁰ / ₀	A csoport	79,21 ⁰ / ₀
A ₁ csoport	20,00 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	23,33 ⁰ / ₀	A ₁ csoport	70,00 ⁰ / ₀
B csoport	0,00 ⁰ / ₀	B csoport	32,69 ⁰ / ₀	B csoport	80,77 ⁰ / ₀
B ₁ csoport	20,69 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	17,24 ⁰ / ₀	B ₁ csoport	65,52 ⁰ / ₀

3.1.

(a)	(b)	(c)
A csoport 48,51 ⁰ / ₀	A csoport elenyésző	A csoport 75,25 ⁰ / ₀
A ₁ csoport 30,00 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 0,00 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 80,00 ⁰ / ₀
B csoport 57,69 ⁰ / ₀	B csoport elenyésző	B csoport 71,15 ⁰ / ₀
B ₁ csoport 24,14 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 0,00 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 79,31 ⁰ / ₀

3.2.

(a)	(b)
A csoport 56,43 ⁰ / ₀	A csoport 49,50 ⁰ / ₀
A ₁ csoport 66,67 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 30,00 ⁰ / ₀
B csoport 53,85 ⁰ / ₀	B csoport 55,77 ⁰ / ₀
B ₁ csoport 48,28 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 44,83 ⁰ / ₀

3.3.

(a)	(b)
A csoport 20,70 ⁰ / ₀	A csoport 86,14 ⁰ / ₀
A ₁ csoport 23,33 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 96,67 ⁰ / ₀
B csoport 26,92 ⁰ / ₀	B csoport 78,85 ⁰ / ₀
B ₁ csoport 24,14 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 75,86 ⁰ / ₀

4.1.

(a)	(b)
A csoport 28,71 ⁰ / ₀	A csoport 75,25 ⁰ / ₀
A ₁ csoport 66,67 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 40,00 ⁰ / ₀
B csoport 23,08 ⁰ / ₀	B csoport 80,77 ⁰ / ₀
B ₁ csoport 58,62 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 41,38 ⁰ / ₀

4.2.

(a)	(b)
A csoport 97,03 ⁰ / ₀	A csoport 7,92 ⁰ / ₀
A ₁ csoport 80,00 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 26,67 ⁰ / ₀
B csoport 96,15 ⁰ / ₀	B csoport 3,85 ⁰ / ₀
B ₁ csoport 68,97 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 24,14 ⁰ / ₀

4.3.

(a)	(b)
A csoport 84,16 ⁰ / ₀	A csoport 29,70 ⁰ / ₀
A ₁ csoport 53,33 ⁰ / ₀	A ₁ csoport 66,67 ⁰ / ₀
B csoport 88,46 ⁰ / ₀	B csoport 36,54 ⁰ / ₀
B ₁ csoport 58,62 ⁰ / ₀	B ₁ csoport 44,83 ⁰ / ₀

4.4.

(a)	(b)
A csoport 0,99%	A csoport 99,01%
A ₁ csoport 6,67%	A ₁ csoport 100,00%
B csoport 1,92%	B csoport 98,08%
B ₁ csoport 13,73%	B ₁ csoport 86,21%

5.1.

(a)	(b)
A csoport 13,86%	A csoport 88,12%
A ₁ csoport 40,00%	A ₁ csoport 83,33%
B csoport 1,92%	B csoport 100,00%
B ₁ csoport 34,48%	B ₁ csoport 68,97%

5.2.

(a)	(b)	(c)
A csoport 63,37%	A csoport 5,94%	A csoport 66,34%
A ₁ csoport 63,33%	A ₁ csoport 30,00%	A ₁ csoport 66,67%
B csoport 55,77%	B csoport 21,15%	B csoport 61,54%
B ₁ csoport 34,48%	B ₁ csoport 37,93%	B ₁ csoport 58,62%

5.3.

(a)	(b)
A csoport 32,67%	A csoport 69,31%
A ₁ csoport 30,00%	A ₁ csoport 80,00%
B csoport 38,46%	B csoport 69,23%
B ₁ csoport 17,24%	B ₁ csoport 89,66%

A fenti összehasonlító táblázatok alapján az alábbi következtetések vonhatók le:

1. Megállapíthatjuk, hogy az A csoportra vonatkozó következtetések érvényesek az A₁ és a B₁ csoportra is.

2. Ha megvizsgáljuk, milyen százalékarányban döntenek az egyes csoportok az adott variánsok mellett abban az esetben, ha szerbhorvát—magyar vonatkozásban az ekvivalens példák egyike szerkezetileg azonos, a másik pedig különböző az alábbi megállapításra jutunk:

- azokban az esetekben, ha a példák közül 2 vagy 3 helyes, (3.2., 3.3., 5.2. feladatok), azok a tanulók, akik 5 éves koruk előtt tanultak meg szerbhorvátul (A, A₁), mindig amellet a helyes variáns mellett döntenek, amelynek szerkezeti megfelelője van a másik nyelvben. Azok a tanulók viszont, akik 5 éves koruk után tanultak meg szerbhorvátul (B, B₁) eltérést mutatnak ettől a tendenciától;

— abban az esetben, ha mindkét nyelvben több helyes megoldás lehetséges (2.3. és 3.1. feladat), az A₁ és B₁ csoport tanulói is amellet a helyes magyar variáns mellett döntenek, amelynek van szerbhorvát szerkezeti megfelelője.

A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy az alábbi példák esetében a szerbhorvát igei szerkezet számottevően befolyásolta az A₁ és B₁ csoportoknál a helytelen magyar változat mellett való döntést, mint az A és B csoportoknál;

*Szüntelenül kábitja magát, hogy ne kelljen szembenéznie való állapotának.

A csoport	2,97%	B csoport	7,69%
A ₁ csoport	16,67%	B ₁ csoport	20,69%

*Kutyájáról nem sokat törődik.

A csoport	44,55%	B csoport	42,31%
A ₁ csoport	56,67%	B ₁ csoport	48,28%

*Kutyájáért nem sokat törődik.

A csoport	2,97%	B csoport	0,00%
A ₁ csoport	10,00%	B ₁ csoport	13,79%

*Hozzászokik a híd harmonikus vonalaira.

A csoport	41,58%	B csoport	34,61%
A ₁ csoport	53,33%	B ₁ csoport	37,93%

*Nem akarom visszaélni a házigazda vendégszeretetét.

A csoport	28,71%	B csoport	23,08%
A ₁ csoport	66,67%	B ₁ csoport	58,62%

*Amikor ez fenyegetően feléje közeledett, kitérte őt.

A csoport	7,92%	B csoport	3,85%
A ₁ csoport	26,67%	B ₁ csoport	24,14%

*Ezzel jelentősen könnyítette helyzetét.

A csoport	29,70%	B csoport	36,54%
A ₁ csoport	66,67%	B ₁ csoport	44,83%

*Rákiáltottam a gyerekeknek.

A csoport	0,99%	B csoport	3,85%
A ₁ csoport	3,33%	B ₁ csoport	6,90%

*A gyereket könyörögte, hogy jöjjön ki.

A csoport	0,99%	B csoport	1,92%
A ₁ csoport	6,67%	B ₁ csoport	13,73%

*Semmiképp sem tudott magának segíteni.

A csoport	25,74%	B csoport	23,08%
A ₁ csoport	37,67%	B ₁ csoport	24,14%

Mely igei szerkezetek esetében nagyobb, s melyek esetében kisebb az interferencia?

Ha összehasonlítjuk csak az A és A₁ csoport eredményeit, vagyis azokat a tanulókat, akik ötéves koruk előtt váltak kétnyelvűekké, a nyelvhelyességi szempontból kifogásolható variánsok egybevetése során az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:

(i) Az A és A₁ csoport tanulóinak kevesebb, mint 5 százaléka döntött az alábbi helytelen variánsok mellett:

*Kutyájáért nem sokat törődik.

*Rákiáltottam a gyerekeknek.

*A dísznövény belepusztult a sok öntözés miatt.

*A kutya megugatott a sok járműre.

Az A₁ csoport tanulóinak válaszai eltérést mutatnak az első és harmadik variáns esetében, ugyanis a tanulók több mint tíz százaléka választotta e két helytelen variánst.

(ii) Az A csoport 5—20 százaléka, míg a B csoport 5—27%-a döntött az alábbi helytelen magyar nyelvű variánsok mellett:

*Szüntelenül kábítja magát, hogy ne kelljen szembenéznie való állapotának.

*Amikor ez fenyegetően feléje közeledett, kitérte őt.

*A gyereket könyörögte, hogy jöjjön ki.

(iii) Az A csoport több, mint 20 százaléka, az A₁ csoport több, mint 30 százaléka döntött az alábbi helytelen variánsok mellett:

*Semmiképp sem tudott magának segíteni.

*Nem akarom visszaélni a házigazda vendégszeretetét.

*Ezzel jelentősen könnyítette helyzetét.

*Kutyájáról nem sokat törődik.

Dolgozatomban összehasonlítottam a József Attila Általános Nevelési és Oktatási Iskola ötödik és hatodik osztályos tanulói és egy újvidéki középiskola első és második osztályos tanulói által kitöltött B teszt eredményeit.

Az eredmények elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a fiatalabb korosztályhoz tartozó tanulók nagyobb százalékarány-

ban döntöttek a helytelen variánsok mellett, mint az idősebb korosztály tanulói.

Feltehető a kérdés, vajon mi az oka ennek a jelenségnek. A szerb-horvát nyelv kisebb, illetve nagyobb mértékű hatása, vagy az anyanyelvi ismeretek hiánya?

A kérdésre objektíven csak akkor válaszolhatunk, ha három év múlva ismét elvégezzük a felmérést a József Attila Általános Nevelési és Oktatási Iskola ugyanezen tanulói körében.

REZIME

UPOTREBA REKCIJSKIH ODNOSA

Testiranje ispitanika mađarskog maternjeg jezika

U ovom prilogu prezentiraju se rezultati testiranja učenika petog i šestog razreda osnovne škole i upoređuju se sa rezultatima testiranja učenika prvog i drugog razreda srednje škole.

Na osnovu poređenja tih rezultata može se zaključiti da mlađi učenici više greše u upotrebi rekcijskih odnosa u mađarskom jeziku nego stariji učenici.

SUMMARY

THE USE OF REQUIRED CASE-INFLECTION IN VERBAL PHRASES

In this paper the results of testing the use of required case-inflection in Hungarian verbal phrases have been presented and compared to the results obtained by the same testing administered to an older group of informants (at the age of 14—16) in the same city (Novi Sad). It has been stated that the pupils of the younger group (at the age of 10—12) make more errors in this respect than the older ones.